

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה

ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגליון - הרב שמואל אינגבר.

א. "את ה' האמרת... וה' האמירך" (דברים כ"ו, י"ז - י"ט)

(יז) את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו. (יח) וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו. (יט) ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתך עם קדש לה' אלהיך כאשר דבר.

שאלה א' - 'וה' האמירך... להיות לו לעם סגלה... ולשמר כל מצותיו' - פרשנים רבים שואלים על המשפט: **"ולשמר כל מצותיו"** שמופיע בפסוק י"ח: **"וה' האמירך"**, שמתאר במה האמיר ה' את ישראל, שבעצם אין זה מקומו, אלא בפסוק י"ז הקודם: **"את ה' האמרת"**, שמתאר במה האמיר עם ישראל את ה', ושם זה אכן כבר מופיע: **"ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו"**? לקושי זה נתנו המפרשים פירושים שונים, וכדלהלן:

א. ה' האמיר את ישראל בזה שבחר בהם לתת להם את מצותיו

רוב הפרשנים מסבירים, שבשמירת המצוות האמיר ה' את ישראל, בזה שבחר דווקא בהם לשמור את מצותיו. כך מפרש **רמב"ן**: **"ולשמר כל מצותיו"**, ובדומה מסביר גם **ב'צור המור' שעם ישראל** יהי לעם סגולה **בשכר המצוות**.

ב. לשמר כל מצותיו זה התנאי לעם סגולה

רבנו בחיי מסביר שהפסוק: **"ולשמור כל מצותיו"**, מבטא את התנאי שמציב ה' לעם ישראל, שהוא יהיה לעם סגולה בתנאי שישמור את כל מצותיו. ובדומה מסביר גם **ב'צור המור' שעם ישראל** יהי לעם סגולה **בשכר המצוות**.

ג. ה' ישמור את הייעודים שייעד על שמירת המצוות

בעל **'שפתי כהן'** אומר שיכולים לומר שהכוונה היא שה' ישמור את הייעודים שייעד על שמירת המצוות.

ד. ה' יתן את הכח לשמור כל מצותיו

חת"ם סופר בספר **'תורת משה'**: **"יו"ל הלא אחז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו, היינו לעמוד נגד היצה"ר הרוצה להחטיאו לעבור על המצוות, אבל אם תאמיר להשי"ת בכל לבבך לעבדו, אז הקב"ה יעשה את שלו ומבטיח לך ולשמור כל מצותיו שתוכל לקיים כל מצותיו וק"ל"**.

ובדומה גם מפרש **מלבי"ם**: **"ולשמור כל מצותיו - שהבטיח ה', שישור ממך כל מונע ומפריע מלעשות מצותיו. גם ימציא לך כל הדברים שנצרך לקיים המצוות, בית לקיים מזוזה ומעקה, כרם לקיים דיני ערלה ונטע רבעי, שדה לקיים מצות התלויות בארץ"**.

ה. ה' ישמור שמצותיו שלא יגרמו לנזק

'אור החיים' הקדוש באחד מפירושיו לפסוק זה אומר: **"ירצה על דרך אומרו (קהלת ח', ה') שומר מצוה לא ידע דבר רע, ואמרו ז"ל (פסחים ח.) שלוחי מצוה אינם ניזוקין, והוא מאמר הכתוב כאן ולשמור - פירוש ה' ישמור כל מצותיו לבל יצא מהם דבר תקלה"**.

ו. ה' ישמור את המצוות שציווה את עם ישראל

ב'ספר פנים יפות' מסביר, שכונת הפסוק היא, שה' עצמו גם ישמור את כל המצוות שציווה את עם ישראל. כמו שמובא שה' מניח תפילין וכתוב בהם: **"ומי כעמך ישראל"**, ובזה הוא מאמיר את עם ישראל.

וניתן להביא מקור אף יותר מפורש, שה' שומר את כל המצוות שנתן לישראל. מובא בתלמוד ירושלמי (**'ראש השנה'** דף ז' ע"ב, פ"א ה"ג): **"בנוהג שבעולם מלך בשר ודם גוזר גזירה. רצה מקיימה רצו אחרים מקיימים אותה, אבל הקב"ה אינו כן אלא גוזר גזירה ומקיימה תחילה מאי טעמא ישמרו את משמרתני אני ה'" - אני הוא ששימרתני מצותיה של תורה תחילה"**.

ז. ה' ישמור את המצוות שתקנו חכמי ישראל

חת"ם סופר מסביר: **"ולשמור כל מצותיו, י"ל - לשמור כל מצותיו מוסב על עם סגולה, הקב"ה ישמור כל מצותיו של עם סגולה. פי' ע"ד ותגזר אומר ויקם לך [תענית כ"ג]. וכמשאחז"ל [אבות פ"ב] עשה רצונו וכו"**.

שאלה ב' - 'ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו... ולשמר כל מצותיו' - חת"ם סופר בספרו **'תורת משה'** מוסיף שאלה נוספת, שבפסוק י"ז מוזכרים: **"חקיו ומצותיו ומשפטיו"**, ומדוע בפסוק י"ח מוזכרים רק - **'מצותיו'**?

גם על שאלה זו ניתנו מספר תשובות:

א. הכוונה לעתיד שאז לא יהיה צורך בחוקים ובמשפטים אלא רק במצוות

הוא מביא את פירוש **רמב"ן** שמסביר כאן, שהתורה הזכירה כאן בצורה מפורטת את החוקים והמשפטים, כפי שפירש אותם לעיל בפרשת **'ואתחנן'** על הפסוק: **"ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים"** (דברים ד', ה'), **שמצוות** היא הגדרה כללית לכל מצוות עשה ולא תעשה, **חוקים** - הכוונה לגזירות, **המשפטים** - אלו הם הדינים.

ולפי דברים אלו מסביר **חתי"ם סופר** שפסוק י"ח כאן מתאר מצב שלעתיד לבא, שהכל יהי מובן בשכל, ולא יהיו מצוות בגדר של **חוקים**, וכן כולם ידעו את ה', ולא יהיה צורך **במשפטים**, ולכן מוזכרים בפסוק זה רק **מצוות**. אך, לכאורה **קצת קשה** על הסבר זה, כי אם היה כתוב קודם - **'ומצותיו'** כביטוי כללי ואח"כ **חוקים ומשפטים**, היה אפשר לומר, שהתורה מצאה לנכון להדגיש בצורה פרטנית פרטים אלו, אך בפסוק שלנו מובא - **'ומצותיו'** באמצע בין **'חוקיו'** ובין **'ומשפטי'**, לכן, נראה יותר שיש להם משמעויות אחרות.

ב. המצוות הם דברים שיש בהם מעשה רב כמו הקרבנות

'מלבי"ם' מסביר: **"חוקיו** - המה הדברים שאין השכל מסכים להם. **ומצותיו** - הדברים שיש בהם מעשה רב כענין הקרבנות וכדומה. **ומשפטי** - הם הדברים שגם השכל יסכים להם". ולפי שיטתו, **'ומצותיו'** הם הקרבנות וכדומה, עוד יותר **קשה** מדוע בפסוק י"ח מופיעים רק ה'**מצוות**'.

ג. המצוות הם הקבלות שהיו למשה מסיני

לדעת בעל **'העמק דבר'**: **"חוקיו** - אלו המדות והכללים שהתורה נדרשת בהן. **ומצותיו** - היינו הקבלות שהיה למשה מסיני. **ומשפטי** - לחקור מהם חדשות".

ונראה, שלפי הסבר זה נוכל יותר להבין מדוע בפסוק י"ח מופיעים רק - **'ומצותיו'**. כי לפי דעת בעל **'העמק דבר'** בשאלה הקודמת, עם ישראל האמיר את ה' בזה שקיבל את המצוות והשתמש בכללים שהתורה נדרשת בהם לדרש את התורה, וחקר מהם הלכות חדשות. ואילו ה' האמיר את עם ישראל בזה שנתן דווקא להם את המצוות. ולא שייך לכתוב כאן גם את החוקים והמשפטים, כי אלו חקירות שביצעו חכמי ישראל במצוות שה' נתן להם, אך מה שה' נתן להם בעצמו הן המצוות, ובזה האמיר אותם.

ד. המצוות הן המצוות שה' נתן לישראל והוא ישמור אותן בעצמו

על פי הגדרות אלו, נוכל להסביר את השאלה השנייה גם לפי בעל **'ספר פנים יפות'**. הבאנו את פירושו לעיל, שהפסוק: **"ולשמור כל מצותיו"**, משמעותו שה' עצמו ישמור את המצוות שהוא ציוה את עם ישראל. ונוכל לומר, שה' שומר רק את המצוות שהוא ציוה, אך לא את המצוות שדרשו וחקרו חכמים מתוך התורה. לכן, בפסוק י"ח נאמר שה' מאמיר את ישראל בזה, שגם הוא שומר את המצוות שנתן לישראל.

ב. **"שם ה' נקרא עליך"** (דברים כ"ה, י')

אלו תפילין שבראש

"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך" (דברים כ"ח, י').

והגמ' במס' **'מנחות'** (ל"ה ע"ב) מביאה שהכוונה שהם יראו את התפילין שבראש: **"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"**, תניא - **"ר"א הגדול אומר - אלו תפילין שבראש"**.

שי"ן שבתפילין של ראש

'בעל הטורים' מגדיר יותר במצומצם ואומר, שהכוונה לאות **'שי"ן'** שבתפילין של ראש, ומוצא לכך רמז בראשי התיבות: **"שם ה' נקרא" - ר"ת שי"ן, פירוש שי"ן של תפילין**.

ונראה שאפשר למצוא רמז נוסף לדברי **'בעל הטורים'** שאומר שעמי הארץ יראים מפני **השי"ן** שבתפילין. הגמ' במס' **'מנחות'** אומרת: **"אלו תפילין שבראש"**, והנה, את המילה **"שבראש"** ניתן לחלק בשתי צורות: **א. "שברא - ש"**, שבזה משבחים את הקב"ה **שברא** את ה**שי"ן** שבתפילין של ראש, שהיא גורמת לעמי הארץ לירא מאתנו. **ב. "ש - בראש"**, שמרמז על האות **'ש'** הנמצאת בתפילין של ראש.

פושע ישראל בגופו - קרקפתא דלא מנח תפילין

במס' **'ראש השנה'** (י"ז ע"א) מובא: **"פושעי ישראל בגופו** ופושעי אומות העולם בגופן, יורדין לגיהנם, ונידונין בה שנים עשר חדש, לאחר שנים עשר חדש **גופן כלה ונשמתן נשרפת**, ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים, שנאמר ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם... פושעי ישראל בגופן מאי ניהו? **אמר רב - קרקפתא דלא מנח תפילין"**.

פושע בגופו - פושע נגד גופו

ואפשר להקשות - למה דווקא מי שלא מניח תפילין של ראש, נחשב על פי הגמרא במס' ר"ה ל"פושע ישראל בגופו"? ומשמע שאם אינו מניח תפילין של יד, אינו נחשב לפושע ישראל בגופו, ומדוע, הרי גם זו מצוה שצריך לעשות ע"י גופו? וכן, יש עוד מצוות עשה ולא תעשה שאדם צריך לקיים ע"י גופו, ועליהם לא נאמר, שאם לא מקיימם, נחשב לפושע ישראל בגופו.

ונראה לומר על פי הגמ' במס' ר"ה, ש**"פושעי ישראל בגופן"** - אין הכוונה שהם פושעים ע"י גופן, ע"י מצוות שלא קיימו בגופן, אלא הכוונה היא - שהם פושעים בזה **כנגד גופן**. שהרי, על פי הגמרא במס' ר"ה, העונש שלהם הוא: **"גופן כלה"**, וזה נאמר דווקא על מי שלא מניח תפילין של ראש ולא על מצוות אחרות, ואם גופו כלה, אז הוא פושע **כנגד גופו**.

השיעורים מתקיימים בצית הכנסת חניכי הישיבות

רח' מנחת שלמה 3 גני הדר פתח תקוה

שעה 11:00 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.
ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות נא לפנות בטלפון - 0548448692.

לתגובות הערות והארות ולקבלת הגליון במייל, גם במהדורה מורחבת, נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net